

MİSVAK

bir zaman girmişse misvak kullanılabileceğiini belirtmişlerdir.

Hız. Peygamber'in uygulamasını ve ilgili hadislerin mutlak ifadesini esas alan fuhakanın çoğunluğuna göre misvak kullanmanın hükmü oruçlu kişi için de aynıdır. Buna karşılık bir rivayette Ahmed b. Hanbel, Şâfiî ve diğer bazı âlimler ögleden ya-hut ikindiden sonra, İmam Mâlik ise is-lâk şekilde misvak kullanmanın oruçlu için mekrûh olduğunu söylemişlerdir.

Kâdî İyâz, Resûlullah'ın eve geldiğinde ilk yaptığı işin dişlerini misvakla temizlemek olduğuna dair hadisten Resûlullah'ın sıkça misvak kullandığını, gece ve gündüz birer defayla yetinmediğini, ayrıca onun uygulamalarından misvaki insanların toplulu halde bulunduğu yerlerde değil evde kullanmak gerektiğinin anlaşıldığını belirtir. Ebû Şâme, avamdan bazı kişilerin camiye misvak getirip her namaz kılıfta kullanımlarının hoş olmadığı yolundaki kanaatini desteklemek üzere bu yorumu yer vermektedir (*es-Sivâk*, s. 72). Eğitim ve âdâbla ilgili eserlerde de bir yandan temizliğe özen gösterme çerçevesinde misvak kullanmanın önemine (Abdülhay el-Kettânî, II, 402-403), öte yandan kişinin topluluk içinde kürdanla dişlerini temizlemesinin uygun olmadığını (*Gazzâlî*, s. 311) dikkat çekilmiştir.

Fukaha, erâk ağacından yapılan misvakın kullanılmasını daha faziletli saymakla birlikte diğer bitki vb. şeylerden de dış temizleme araçları yapılabileceğini veya bazı hadislerde de geçtiği üzere (*İbn Kudâme*, I, 138; Bedreddin el-Aynî, V, 263) parmakların bu amaçla kullanılabileceğini belirtmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 214, 237, 307; II, 460, 517; III, 442, 445; V, 421; VI, 47, 62, 124, 238, 272; *Buhârî*, "Cum'a", 8, "Vudû'", 73, "Şavm", 3, 9, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebî", 20, "İstî'zân", 38; *Müslüm*, "Tahâret", 42-44, 46-48, 56, "Şiyâm", 163-164; *İbn Mâce*, "Tahâret", 7; *Ebû Dâvûd*, "Tahâret", 25, 27, 29, 30; *Tirmîzî*, "Tahâret", 18, "Şavm", 29, "Nikâh", 1; *Hâkim*, *el-Müstedrek*, I, 146; *Mâverdi*, *el-Hâwi'l-kebîr* (nşr. Ali M. Muavvaz - Âdil Ahmed Abdülmecûd), Beyrut 1414/1994, I, 82-86; *İbn Hazm*, *el-Muhallâ*, II, 218, 219; *Gazzâlî*, *Âdâbu's-suhibe ve'l-mu'âşere* (nşr. M. Suûd el-Mâînî), Bağdad 1984, s. 311; *İbn Kudâme*, *el-Mugnî* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî - Abdülfettâh M. el-Hulvî), Riyad 1419/1999, I, 133-139; *Ebû Şâme el-Makdisî*, *es-Sivâk ve mâ eşbehe zâke* (nşr. Ahmed el-İsevî - Ebû Huzyefâ), Tanta 1410/1990; *Nevevî*, *el-Mecmû'*, I, 267-283; *İbn Kayyim el-Cevziyye*, *et-Tibbû'n-nebevî* (nşr. Abdülgâنî Abdülhâlik), Kahire 1377/1957, s. 248-250; *İbnü'l-Murtazâ*, *el-Bâhrû'z-zehâr*, San'a 1409/1988, I, 72-75; Bedreddin el-Aynî, *'Umdeü'l-kâri*, Kahire 1392/

1972, III, 67-71; V, 261-267; *Ebû Saïd el-Hâdi-mî*, *Risâle fi mesnûniyyeti'l-misvâk* (nşr. Konevî Abdülbâsîr Efendi, *Mecmû'atu'r-resâ'il* içinde), İstanbul 1302, s. 235-239; *İbn Uşfûr el-Bahrârî*, *el-Hadâ'i'ku'n-nâzîra*, Beyrut 1405/1984, II, 154-156; *Şevkânî*, *Neylû'l-evâtâr*, I, 123-130; *İbn Âbidîn*, *Reddû'l-muhtâr* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmecûd - Ali M. Muavvaz), Beyrut 1415/1994, I, 235-236; *Muhtâr Sâlim*, *et-Tibbû'l-İslâmî beyn'e'l-âkide ve'l-ibdâ'*, Beyrut 1408/1988, s. 425-432; *Sâmî Sultân*, *et-Tibbû'l-vîkâ'i el-femevi 'inde'l-'Arab*, *Ebhâsû'n-nedâveti'l-'âlemiyeti'r-râbi'a li-târîhi'l-ulûm 'inde'l-'Arab*, Halep 1413/1992, s. 207-233; *Abdülhay el-Kettânî*, *Hz. Peygamber'in Yönetimi: et-Terâtitû'l-idâriyye* (trc. Ahmet Özel), İstanbul 2003, I, 169, 242; II, 311, 402-403; Fr. Janot v.dgr., "Le siwâk (bâtonnet frotte-dents), instrument à usages religieux et médical", *Asl*, XXXII (1998), s. 101-123; A. J. Wensinck, "Misvâk", *EI²* (ing.), VII, 187; M. Rizâ Ensârî, "Sivâk", *DMT*, IX, 313-315; "İstiyâk", *Mu.F*, IV, 136-144.

AHMET ÖZEL

MİSVER b. MAHREME

(المسور بن مخرمة)

Ebû Abdirrahmân el-Misver b. Mahreme b. Nevfel el-Kureşî
(ö. 64/683)

Sahâbî.

Hicretten iki yıl sonra Mekke'de dün-yaya geldiği anlaşılmaktadır. Kureşî kabilesinin Benî Zühre koluna mensuptur. Mekke fethinde (20 Ramazan 8 / 11 Ocak 630) İslâm'ı kabul eden babası fetihden hemen sonra zilhicce ayında Misver'i Medîne'ye götürdü. Daha önce hicret etmiş olan annesi Âtike (veya Şifâ) Abdurrahman b. Avf'in kız kardeşidir. Misver'in tâbiînden olduğu görüşü doğru değildir. Zira Resûl-i Ekrem vefat ettiğinde sekiz yaşında olan Misver'in, Vedâ hacci sırasında hac menâsikini çok yakınında bulunduğu Resûlullah'tan bizzat öğrendiği ve uygunladığı belirtilmektedir. Abdest almakta olan Resûlullah'ın elbiselerinin üst kısmını bir yahudinin teşvikiley yukarıya doğru toplayarak onun sırtındaki nübûvet mührünü görmüş, bunu farkeden Hz. Peygamber geriye dönüp Misver'e tebes-süm ederek yüzüne bir avuç su atmıştır.

Misver'in, yerine seçilecek halifeyi belirlemek için Hz. Ömer'in tayin ettiği şû-râ heyetinde yer alan dayısı Abdurrahman b. Avf'a bu hususta yardımcı olduğu ve toplantıının onunevinde yapıldığı zikredilmiştir. Kâdisiye Savaşı'na (15/636) katılan Misver savaş sonrasında yakut ve zebercetle süslü altın bir ibrik bulmuş, bir İranlı'nın bunu 10.000 dirhem'e satın alması üzerine kiy-

metli bir şeye sahip olduğunu anlayarak durumu ordu kumandanı Sa'd b. Ebû Vakkâs'a bildirmiştir, o da ibriği Misver'e hediye etmiş, ancak daha sonra 100.000 dirhem'e satarak parasını ona vermiştir. Hz. Osman, evi muhasara edildiğinde Şam Valisi Muâviye'yi durumdan haberدار edip yardım istemesi için elçi olarak Misver'i göndermiştir. Bir defa da Muâviye'nin halifeliği sırasında ona giden he-yette yer alan Misver, Muâviye'nin ölümüne kadar (60/680) Medine'den ayrılmadı; ancak onun yerine geçen oğlu Yezid'e biat etmek istemediği için Mekke'ye göç ederek oraya yerlesti. Harre Savaşı'ndan sonra Yezid tarafından Abdullah b. Zübeyr'in üzerine gönderilen kuvvetlere karşı yapılan savasta İbnü'z-Zübeyr'i destekledi ve onun başdanışmanı oldu. Husayn b. Nûmeyr kumandasında Mekke'ye saldıran Yezid birlikleri mancınıklarla taş ve yağlı paçavralar atarak Kâbe'de yangın çıkardıkları sırada Hicr'de namaz kılmakta olan Misver yüzüne isabet eden bir taşla yaralandı; beş gün sonra da 64 Rebiü'l-hâri-nın başlarında vefat etti (Kasım 683 sonları); Abdullah b. Zübeyr'in kıldırdığı cenaze namazının ardından Cennetü'l-muallâ'da defnedildi. Misver'in 73'te (692) öldüğüne dair rivayet doğru değildir.

Mekke dışında geçirdiği her gün için Mekke'ye döndüğünde yedi tavafl yapıp iki rek'at namaz kıldığı ve sürekli oruç tuttuğu rivayet edilen Misver, Medine'nin meşhur fakihlerinden sonra en çok fetva veren kimseler arasında sayılmaktadır. Bizzat Hz. Peygamber'den hadis işitmesinin yanı sıra başta babası ve dayısı Abdurrahman b. Avf olmak üzere Hulefâ-î Râşîdîn, Abdullah b. Abbas, Ebû Hüreyre, Muhammed b. Mesleme ve Mugire b. Şu'be gibi sahâbîlerden hadis rivayet etmiş, Hz. Ömer'den uzun süre faydalansmıştır. Kendisinden kızı Ümmü Bekir, oğlu Abdurrahman ile Sa'd b. Müseyyeb, Hz. Hüseyin, Ebû Ümâme, İbn Ebû Müleyke, Urve b. Zübeyr gibi şahıslar hadis öğrenmiştir. *Kütüb-i Sitte*'de yer alan rivayetlerin tamamı on iki olup ikisi hem Buhârî hem Müslüm'in *el-Câmi'u's-sâhih*-lerinde, biri sadece Buhârî'nin, dördü sa-dece Müslüm'in eserinde bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 255; Müslüm, "Fezâ'ilü's-sâhihâbe", 95; İbn Şîhâb ez-Zûhrî, *el-Meğâzî* (nşr. Süheyî Zekkârî), Dîmaşk 1980, s. 169; İbn Sa'd, *et-Tabâkât*, II, 383; III, 125, 132-134; V, 91, 93, 160, 179; VIII, 52, 223; Ebû Zur'a ed-Dîmaşķî, *Târîħ* (nşr. Şükârullah b. Ni'metullah el-Kucânî), Dîmaşk 1980, I, 308-309; İbn Abdüller, *el-İsti'âb* (Bîcâvî), III, 1399-1400; İbnü'l-

ber, *el-İsti'âb* (Bicâvî), III, 1399-1400; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 49, 68-70; IV, 121-122, 174; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Halîl Mâ'mûn Şîhâ), Beirut 1418/1997, IV, 130-131; İbn Manzûr, *Muhtaşaru Târihi Dîmaşk*, XXIV, 305-310; Zehîbi, *A'lâmü'n-nübelâ'*, III, 390-394; a.mlf., *Târihu'l-İslâm: sene 61-80*, s. 244-248; İbn Hâcer, *el-İsâbe* (nşr. Âdîl Ahmed Abdülmevcûd - Ali M. Muavvaz), Beirut 1415/1995, VI, 93-95; a.mlf., *Tehzîbü'l-Tehzîb* (nşr. Halîl Mâ'mûn Şîhâ v.dgr.), Beirut 1417/1996, V, 422-423.

HÂBİL NAZLIGÜL

MİSYONERLİK

**Evrensel dinler ve özellikle Hıristiyanlık bağlamında
dinin yayılması amacıyla yapılan
sistemik faaliyetler.**

Latince **missiodan** gelen **misyon** sözlükte "görev ve yetki", **misyoner** ise "görevli olan kişi" anlamına gelmektedir. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde Baba tarafından Oğul'un, Baba ve Oğul tarafından Rûhulkudüs'ün gönderilişine yönelik tanrısal iradeyi belirttiğinden teslis öğretisiyle ilgili olarak taşıdığı teolojik anlamın yanı sıra kilise tarafından resmen vaaz için görevlendirilmeyi ifade eden misyon terimi XVI. yüzyıldan itibaren Cizvitler'ce daha özel bir anlamda kullanılmaya başlandı (Hillman, s. 36). XVI. yüzyılda Ignatius Loyola tarafından, hıristiyan milletlerin kolonilere kilise görevlileri göndermesini ifade eden misyon ve misyonerlik (missionary) sömürge bölgelerinin hıristiyanlaştırılması bağlamında kullanılmıştır. Katolik kilisesinin Hıristiyanlığın yerliler arasında yayılmasını sağlamak amacıyla görevlendirdiği kilise temsilcilerine misyoner, bunların gittikleri ülkelere ise misyon ülkeleri denilmiştir (Bosch, s. 227-229). Hıristiyan misyonerliğinin teologik dayanakları ve değerlendirilmesi bağlamındaki çalışmaları ele alan bilimsel disiplin "misyon teolojisi", genelde misyonerlik ile bütün faaliyetleri inceleyen bilim dalı da "misyoloji" (missionology) olarak adlandırılmaktadır. Günümüz hıristiyan misyonerleri, emperyalizmle ilişkisinin çağrıştırdığı olumsuz anlamdan dolayı misyonerlik yerine başka kelimeler kullanma eğilimindedir. Bunlar arasında en sık rastlananlardan biri **evangelizm** ve **evangelizasyondur**, zaman zaman **şahitlik** (witnessing) ve **beyan** (proclamation) gibi kelimeler de kullanılmaktadır.

İslâm geleneğinde dinin insanlara duyurulması ve tanıtımasına "tebliğ" ve "davet", bu faaliyeti üstlenen kişiye "teb-

liğci" denilmektedir. Ancak Hıristiyanlık'taki misyon ve misyonerlikle İslâm'daki tebliğ ve davet anlayışı arasında derin farklılıklar bulunmaktadır. İslâm'da tebliğ ve davette yalnızca doğruların ilân edilip insanlara duyurulması hedeflenirken (el-Mâide 5/67; en-Nahl 16/125) misyonerlikte amaç insanların vaftiz edilip hıristiyanlaştırılmasıdır (Matta, 28/19-20). Dolayısıyla misyonerlik, sadece hıristiyan inancının ifade edilip duyurulmasını amaçlayan sıradan bir tebliğ olayı değil, Pavlus'un da vurguladığı gibi "ne yapıp edip insanların Hıristiyanlığa kazandırılması" faaliyetidir (Korintoslular'a Birinci Mektup, 9/20).

Misyonerlik özellikle hıristiyan yayılmacılığını ifade etmektedir; ancak farklı metod ve yöntemler kullanmakla birlikte dinin yayılmasını hedefleyen birçok inanc sistemi vardır. Kurtuluşun yalnızca kendisiyle sınırlı olduğunu iddia eden evrensel eğilimli bütün dinler (Budizm, Hinduizm, Sihizm gibi) misyonerlik eğilimi içersindedir. Diğer taraftan Yahudilik gibi bir yıyla millî karakter taşıyan dinlerde de zaman zaman misyonerliğe yer verildiği görülmektedir. Eski Ahîd'deki bazı ifadelerden İsrâiloğulları dışındaki halklara yönelik ihtidâ faaliyetlerinin yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Nitekim I. Krallar'da (19/15) Peygamber İlyâs'ın Tanrı tarafından Şam Kralı Hazaël'i takdis etmek üzere görevlendirildiğinden ve İşaya kitabı (56/3) Rabb'e bağlı olan yabancılardan söz edilmektedir. Yahudilik'te Hz. İsâ döneminde ve sonrasında da dinin diğer halklar arasında yayılması örnekleri görülmektedir. Meselâ Resullerin İşleri kitabı (2/5-11) her milletten yahudilerden bahsetmekte, mühtedi olan Romalılar'dan, Giritliler'den ve Araplar'dan söz etmektedir. Ortaçağ'ın başlangıcında Yahudiliğin Karaim mezhebi, dinsel öğretilerin evrensel planda yayılması gerektiği düşüncesiyle Yahudiliği çeşitli uluslar arasında yaymış ve bu faaliyetler sonucu Karâî Türkleri Yahudiliği kabul etmiştir. Günümüzde başta reformist Yahudilik olmak üzere çeşitli cemaatlerin misyon kavramına sıcak baktığı bilinmektedir.

Misyonerlik faaliyetlerinde özellikle bazı tarikatlarla manastırların ve dinin yayılması amacıyla kurulmuş cemiyetlerin önemli rolü vardır. Ortaçağ'da önceleri Fransiskenler ve Dominikenler, XVI. yüzyıldan itibaren Cizvitler gibi tarikatlar hıristiyan misyonerliğinde önemli rol oynamışlardır, misyon bölgelerinde bu tarikatla-

ra bağlı manastırlar misyonerlik faaliyetlerinde birer üs görevi üstlenmişlerdir. Benzer şekilde Budist Sangha teşkilâtı da manastırları ve keşşeri vasıtasiyla Budizm'in yayılmasında aktif rol oynamıştır. Bu arada İslâm'ın tebliği ve neşrine de İslâm tarikatlarının ve bunlarla ilişkili tekke ve zâviyelerin önemli rolü olduğu hatırlanmalıdır.

Hıristiyan Misyonerliğinin Dinî Referansları. Hıristiyan misyonerliği, dinî referansını öncelikle Yeni Ahîd metinlerindeki İsâ'nın talebelerine yönelik çeşitli sözlerine dayandırır. İsâ'nın, talebelerini gönderirken onlara "gidin" ve "deyin ki" ifadeleriyle başlayan sözleri hıristiyan misyonerliğinin temel referansı olarak kabul edilir. Yeni Ahîd'de misyonerlige referans olarak kullanılan en temel ifade Matta İncili'nde yer alan şu sözdür: "Şimdî gidip bütün milletleri / halkları talebelerim edinin; onları Baba, Oğul ve Rûhulkudüs adıyla vaftiz edin. Size emrettiğim her şeyi tutmalarını onlara öğretin ve işte ben bütün günler dünyanın sonuna kadar sizinle birlikteyim" (Matta, 28/19-20). Yine aynı İncil'de, "... bu İncil, milletlerin hep sine şehâdet olmak üzere bütün dünyada vazedilecektir ve son o zaman gelecektir" (24/14) denilmektedir. Misyonerliğin dinî referansı bağlamında bir diğer önemli ifade de Markos İncili'nde bulunmaktadır: "... Bütün dünyaya gidin, İncil'i bütün yaratılmışlara vazedin" (Markos, 16/15; ayrıca Markos, 13/10). Ayrıca hıristiyanlar, Kitâb-ı Mukaddes'in diğer çeşitli kitaplarından da (meselâ bk. Resullerin İşleri, 1/8; Vahiy, 7/9; Çıkış, 19/5-6; I. Krallar, 8/43; İşaya, 45/44 gibi) misyonerlik için referanslar çıkarırlar. Misyonerlere göre Matta ve Markos İncilleri'nde yer alan, İsâ'nın göze yükselmesi öncesi talebelerine yaptığı konuşmada geçen ifadelerde hıristiyanlara yönelik yedi temel emir bulunmaktadır. İsâ'nın bu sözleri gerçekte söyleyip söylemediği şüpheli olsa da (ER, IX, 573) onun diliyle ifade edilen bu emirler şunlardır: Al, git, tanıklık yap, ilân et, talebeler edin, onları vaftiz et ve eğit.

Yeni Ahîd metinlerinde mesajın iletilmesi hususunda İsâ'ya ait söz ve deyişler incelendiğinde konuya ilgili iki farklı tutumun bulunduğu ya da çarmîh hadisesi öncesi İsâ'nın konuya ilgili yaklaşımıyla hıristiyan inancına göre çarmîha gerilip ölüdkten, ardından dirildikten sonra talebelerine bir konuşma yapan İsâ Mesîh'in tutumunda bir gelişim ve farklılaşmanın yaşandığı dikkati çeker. Yeni Ahîd metin-